

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9CdoR/7/2025
Identifikačné číslo spisu:	6623201386
Dátum vydania rozhodnutia:	20.08.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Holíč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:6623201386.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa Y. N., narodeného XX. V. XXXX, zomrelého X. Q. XXXX, naposledy L., P. T. č. XX, proti opatrovníkovi M.. O. V., narodenému X. V. XXXX, K. K., C.Č. X, o určenie otcovstva, vedenej na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 17Pc/14/2023, o dovolaní dcéry navrhovateľa K. O., narodenej XX. Y. XXXX, L., P. T.. č. XX, zastúpenej advokátom JUDr. Ing. Mikulášom Práznovszkym, CSc., proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 30. septembra 2024 sp. zn. 12CoP/118/2024, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Lučenec (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením zo 14. augusta 2024 č. k. 17Pc/14/2023-231 zastavil konanie a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania. Rozhodol tak s poukazom na ust. § 2 ods. 1, § 52 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“) v spojení s § 62, § 63 ods. 1, ods. 2, § 161 ods. 1, ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

1.1. Súd prvej inštancie zistil, že navrhovateľ, ktorý žiadal určiť otcovstvo k sebe samému, v priebehu konania zomrel, čím stratil procesnú subjektivitu. Súd vzal do úvahy osobitosti konania o určenie otcovstva, predovšetkým to, že v čase rozhodovania súdu neexistoval subjekt disponujúci jeho predmetom, pretože ani matka navrhovateľa, ani muž, ktorého otcovstvo malo byť určené, už nežijú. Na základe uvedeného dospel k záveru, že konanie trpí neodstrániteľným nedostatkom procesnej podmienky, preto ho zastavil.

2. V deň vydania uznesenia o zastavení konania doručila dcéra navrhovateľa súdu prvej inštancie oznámenie o úmrtí navrhovateľa a na účely pokračovania v konaní s ňou ako potomkom navrhovateľa predložila splnomocnenie udelené advokátovi. Následne proti tomuto uzneseniu podala odvolanie, o ktorom Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) uznesením z 30. septembra 2024 sp. zn.

12CoP/118/2024 rozhodol tak, že uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil a žiadnemu z účastníkov konania nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. Odvolací súd poukázal na rozdiel medzi pokračovaním v konaní o určenie otcovstva (§ 95 ods. 2 prvá veta zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ďalej len „ZR“) a legitímáciou potomkov dieťaťa podať návrh na určenie otcovstva do šiestich mesiacov od smrti dieťaťa, ak majú na tomto určení právny záujem (§ 95 ods. veta druhá veta ZR). Zdôraznil, že navrhovateľ sa domáhal určenia, že jeho otcom je muž, ktorý už v čase podania návrhu nežil. Z obsahu súdneho spisu vyplynulo, že aj matka navrhovateľa zomrela ešte pred podaním návrhu, v roku 2002. Súd prvej inštancie z úradnej činnosti zistil, že navrhovateľ v priebehu konania zomrel, na základe čoho konanie uznesením zo 14. augusta 2024 zastavil.

2.2. Podľa odvolacieho súdu sa mohlo v konaní pokračovať s matkou navrhovateľa, avšak táto už nežije. Nestotožnil sa s tvrdením, že dcéra navrhovateľa je jednou z osôb oprávnených na podanie návrhu, s ktorou mal súd pokračovať v konaní. Svoje závery odôvodnil poukazom na § 94 ods. 1 ZR a na taxatívne vymedzený okruh osôb oprávnených podať návrh na určenie otcovstva. Uviedol, že súd prvej inštancie v čase rozhodovania nemal povinnosť zisťovať, či nejaká osoba má záujem o pokračovanie v konaní; v tom čase neexistovala ďalšia osoba oprávnená na podanie návrhu v zmysle § 94 ods. 1 ZR. Zdôraznil, že oznámenie dcéry navrhovateľa bolo súdu prvej inštancie doručené až po vydaní rozhodnutia, navyše nebolo postačujúce, lebo v ňom nepreukázala svoj právny záujem na určení otcovstva. Dodal, že odvolateľka je v prekluzívnej lehote šiestich mesiacov od smrti dieťaťa oprávnená podať nový návrh na určenie otcovstva, ak preukáže, že má na tomto určení právny záujem.

2.3. Na základe uvedeného dospel odvolací súd k záveru, že súd prvej inštancie postupoval správne, keď konanie zastavil. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 2 ods. 1 CMP, § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 57, § 58 ods. 1 a § 52 CMP.

3. Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala dovolanie dcéra navrhovateľa (ďalej aj „dovolateľka“), prípustnosť ktorého vyvodzovala z ust. § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Navrhla, aby dovolací súd zrušil uznesenie odvolacieho súdu v spojení s uznesením súdu prvej inštancie.

3.1. Dovolateľka k prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP a k porušeniu práva na spravodlivý proces uviedla, že zo žiadneho ustanovenia ZR nevyplýva možnosť pokračovať v konaní o určenie otcovstva - ak sa konanie začalo na návrh dieťaťa a navrhovateľ v priebehu konania zomrie - len s osobami oprávnenými podať návrh na začatie konania vymedzenými v § 94 ods. 1 ZR.; poukázala, že § 95 ods. 2 ZR priznáva právo na podanie návrhu aj potomkom dieťaťa. Namietala, že súd prvej inštancie v čase rozhodovania musel mať vedomosť o tom, že existuje potomok navrhovateľa, ktorý má záujem pokračovať v konaní, pretože uznesenie súdu prvej inštancie o zastavení konania bolo dané na poštovú prepravu až deň po tom, čo bolo súdu doručené oznámenie dcéry navrhovateľa. Dovolateľka tiež prezentovala pochybnosti o tom, že súd prvej inštancie vykonal lustráciu navrhovateľa spontánne, a nie až na základe jej oznámenia zo 14. augusta 2024. Dovolateľka prezentovala názor, že v konaní o určenie otcovstva, ktoré začalo na návrh dieťaťa, možno pokračovať aj s potomkom zosnulého dieťaťa ako s jednou z osôb oprávnených na podanie návrhu (§ 95 ods. 2 prvá veta ZR), pričom v takom prípade nie je potrebné ani preukazovať právny záujem. Dodala, že v dôsledku zastavenia konania bolo navrhovateľovi upreté právo poznať svojho otca.

3.2. K dovolaciemu dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci a prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP dovolateľka uviedla, že v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola ustálená vyriešená otázka pokračovania v konaní o určenie otcovstva, ktoré sa začalo na návrh dieťaťa s potomkom navrhovateľa, ktorý v priebehu konania zomrel.

4. Dovolateľka s dovolaním spojila i návrh na ustanovenie opatrovníka nebohému domnelému otcovi (§ 95 ods. 1 ZR), o ktorom súd prvej inštancie rozhodol uznesením z 22. apríla 2025 č. k. 17Pc/14/2023-317. Ustanovený opatrovník sa k dovolaniu dcéry navrhovateľa napriek výzve súdu písomne nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník konania, v ktorého neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané

náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, dospel k záveru, že dovolanie je potrebné ako neprípustné odmietnuť.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

7. Z hľadiska ústavného aspektu treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou odvolacieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

8. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

9. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať bezbreho; namieste je skôr zdržanlivý (uvážený) prístup.

10. Dovolateľka vyvodzovala prípustnosť podaného dovolania v prvom rade z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Dovolací súd už konštantne uvádza, že hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej intenzite, že došlo až k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a súčasne dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces.

12.1. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie.

12.2. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

13. Prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP a porušenie práva na spravodlivý proces oprela

dovolaťka o tvrdenie, že súdy v konaní postupovali nesprávne, ak jej ako jednej z osôb oprávnených na podanie návrhu na začatie konania o určenie otcovstva neumožnili pokračovať v už začatom konaní ako procesnej nástupníčke pôvodného navrhovateľa. Podľa dovolateľky konal súd prvej inštancie tendenčne v snahe čo najskôr zastaviť konanie.

14. K porušeniu práva strany sporu na spravodlivý proces môže dôjsť aj v prípade, ak súd zastaví konanie, hoci pre taký postup neboli splnené procesné predpoklady (porov. R 23/1994, R 4/2003 aplikovateľné aj za účinnosti CSP). Dovolací súd preto skúmal, či zastavenie konania vykazovalo znaky procesného postupu znemožňujúceho dovolateľke, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo (až) k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP.

15. Podľa § 108 ods. 2 CMP účastníkom konania o určenie otcovstva je navrhovateľ podľa predpisov rodinného práva, dieťa, matka a muž, ktorého otcovstvo má byť určené. Okrem dieťaťa, jeho matky a muža, ktorého otcovstvo má byť určené, môže byť účastníkom konania aj „iný“ navrhovateľ, avšak z citovaného znenia § 108 ods. 2 CMP je zrejmé, že takým môže byť len navrhovateľ podľa predpisov rodinného práva - zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov, ktorý v § 94 ods. 1 ustanovuje, že navrhnúť určenie otcovstva môže dieťa, matka alebo muž, ktorý tvrdí, že je otcom. Zákon pamätá aj na situáciu, keď domnelý otec v čase podania návrhu už nežije, v takom prípade sa návrh v zmysle § 95 ods. 1 podáva proti opatrovníkovi, ktorého ustanovil súd. Napokon, podľa § 95 ods. 2 ZR ak navrhovateľ v priebehu konania zomrie, môže v konaní pokračovať (len) ďalšia osoba oprávnená na podanie návrhu. Potomkovia dieťaťa môžu podať návrh na určenie otcovstva do šiestich mesiacov od smrti dieťaťa, ak majú na tomto určení právny záujem.

16. Z citovaných ustanovení je zrejmé, že kým je dieťa nažive, osobami oprávnenými podať návrh na určenie otcovstva sú len osoby vymedzené v § 94 ods. 1 ZR. Potomok dieťaťa odvíja svoju aktívnu legitimáciu od smrti dieťaťa, ak má na určení otcovstva právny záujem. Postavenie potomka dieťaťa je odlišné od postavenia ostatných účastníkov konania o určenie otcovstva vymedzených v § 94 ods. 1 ZR. Odlišnosť sa prejavuje v tom, že účastníctvo potomka dieťaťa sa odvíja od smrti dieťaťa a od hmotnoprávneho úkonu - návrhu, ktorý musí byť urobený v šesťmesačnej prekluzívnej lehote od smrti dieťaťa.

17. Odvolací súd vychádzal z premisy, že smrť navrhovateľa nebráni ďalšiemu postupu v konaní o určenie otcovstva, zároveň však striktne diferencoval medzi možnosťou pokračovať v konaní s jednou z osôb oprávnených na podanie návrhu (§ 95 ods. 2 veta prvá v spojení s § 94 ods. 1 ZR) a legitimáciou potomka dieťaťa na podanie nového návrhu (§ 95 ods. 2 veta druhá ZR).

18. Ustanovenie § 95 ods. 2 ZR vymedzuje základný postup pre prípad smrti navrhovateľa v konaní o určenie otcovstva, táto hmotnoprávna úprava sa však v podmienkach Slovenskej republiky nepretavila do procesnoprávnej úpravy v CMP. Tento predpis síce v § 108 ods. 2 rieši otázku, kto je účastníkom konania o určenie otcovstva, mlčí však o procesnom postupe súdu v prípade, ak v priebehu konania navrhovateľ zomrie. Povedané inak, hmotnoprávnu úpravu obsiahnutú v § 95 ods. 2 ZR nerozvíja žiadne osobitné ustanovenie CMP, preto vyvstáva otázka, aký je okruh osôb oprávnených iniciovať pokračovanie v konaní o určenie otcovstva.

19. Dovolací súd pripúšťa, že pokiaľ zákon výslovne hovorí, že potomok dieťaťa je aktívne legitimovaný na podanie nového návrhu na určenie otcovstva, ak má na takom určení právny záujem, nedávalo by žiaden zmysel brániť mu za tých istých podmienok vstúpiť do už začatého konania namiesto svojho predka, ktorý konanie inicioval. K obdobnému záveru sa prikláňa odborná právnická spisba (Pavelková, B. Zákon o rodine. Komentár. 3. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 564 -565; Bános, R., Košútová, M. Zákon o rodine. Veľký komentár. Žilina : Eurokódex, 2023, s. 355 - 356; Šínová, R. Řízení o určení a popření rodičovství a jejich procesní specifika. Praha : Leges, 2024, s. 279 - 281) a v jeho prospech svedčí i predchádzajúca explicitná procesnoprávna úprava obsiahnutá v § 277 ods. 1 zákona č. 142/1950 Zb. o konaní v občianskych právnych veciach (Občiansky súdny poriadok), ktorý umožňoval potomkom do šiestich mesiacov od smrti dieťaťa navrhnúť aj pokračovanie v konaní, ktoré

sa v dôsledku smrti žalobcu prerušilo.

20. Sumarizujúc vyššie uvedené, potomok dieťaťa je osobitným účastníkom konania o určenie otcovstva, ktorého účastníctvo v konaní je determinované smrťou predka - dieťaťa a účinkami úkonu, ktorým v lehote šiestich mesiacov od smrti predka navrhne pokračovať v už začatom konaní, resp. v tej istej hmotnoprávnej lehote iniciuje nové konanie. Z hľadiska dôsledkov jediný rozdiel medzi pokračovaním v už začatom konaní a konaním o novom návrhu je ten, že nový návrh môže smerovať aj voči inému mužovi - domnelému otcovi, čím sa v plnej miere zaručuje dodržanie práv dieťaťa v zmysle čl. 7 Dohovoru o právach dieťaťa, ako aj čl. 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach.

21. Možno teda uzavrieť, že účastníctvo potomka zosnulého dieťaťa v pôvodnom i novom konaní o určenie otcovstva je naviazané na návrh, ktorý musí byť súdu doručený v lehote šiestich mesiacov od smrti dieťaťa. Dovolací súd preto skúmal, či v čase rozhodovania súdu prvej inštancie boli vytvorené podmienky pre pokračovanie v konaní s dcérou navrhovateľa; dospel k záveru, že tomu tak nebolo a konanie bolo zastavené dôvodne. Vzal do úvahy, že v čase vydania rozhodnutia o zastavení konania neexistovala žiadna z osôb, o ktorých zákon explicitne hovorí, že s nimi možno pokračovať v už začatom konaní o určenie otcovstva (§ 94 ods. 1 ZR) a súdu do vydania rozhodnutia nebol doručený návrh na pokračovanie v konaní s potomkom zosnulého dieťaťa.

22. Odhliadnuc od toho, že dovolateľka prvýkrát až v dovolaní namietala, že konanie súdu prvej inštancie bolo tendenčné a prezentovala podozrenie, že impulzom pre zastavenie konania bolo práve jej oznámenie o smrti navrhovateľa, z obsahu súdneho spisu (č. l. 235) je zrejmé, že súd prvej inštancie ešte 6. augusta 2024 z vlastnej činnosti vykonal lustráciu navrhovateľa v Registri obyvateľov, pričom zistil, že navrhovateľ zomrel. Je len vecou procesnej náhody, že podanie dcéry navrhovateľa spolu s oznámením o smrti navrhovateľa bolo súdu prvej inštancie doručené v deň vydania uznesenia o zastavení konania. Navyše, pokiaľ bolo uznesenie v čase doručenia podania vydané, súd prvej inštancie už nemal ani len hypotetickú možnosť vziať do úvahy implicitne prejavovaný úmysel dcéry navrhovateľa pokračovať v konaní, pretože súd je vydaným uznesením viazaný (§ 237 ods. 1 CSP).

23. Dovolací súd z obsahu spisu zistil, že dovolateľka súdu prvej inštancie 17. januára 2025 doručila nový návrh na začatie konania o určenie otcovstva. Vec je vedená pod sp. zn. 17Pc/4/2025 a konanie bolo prerušené až do právoplatného skončenia tohto dovolacieho konania. Toto zistenie s ohľadom na zachovanie šesťmesačnej prekluzívnej lehoty potomka od smrti dieťaťa - pôvodného navrhovateľa (3. augusta 2024) viedlo dovolací súd k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu nemalo negatívne dôsledky pre zachovanie práva potomka zomrelého dieťaťa viesť aj po smrti dieťaťa konanie o určenie otcovstva.

24. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd uzatvára, že dovolateľka neopodstatnene namietala, že jej odvolací súd, resp. súd prvej inštancie nesprávnym procesným postupom znemožnili uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces resp. upretiu práva na pojednanie veci.

25. Keďže konanie vadou podľa § 420 písm. f) CSP postihnuté nebolo, dovolací súd pristúpil k skúmaniu prípustnosti dovolania z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

26. Podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

27. Podľa § 421 ods. 2 CSP dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n).

28. Dovolateľka podala dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým odvolací súd potvrdil

uznesenie súdu prvej inštancie o zastavení konania. Proti uzneseniu o zastavení konania dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP nie je vzhľadom na znenie ustanovenia § 421 ods. 2 CSP v spojení s § 357 písm. a) CSP prípustné.

29. Berúc do úvahy vyššie uvedené, dovolací súd odmietol dovolanie žalobkyne ako neprípustné podľa § 447 písm. c) CSP.

30. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa § 453 ods. 1 CSP a § 52 CMP tak, že vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

31. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.